

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Výkon vazby prvovězněných a jeho sociální dopad

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Antonín Olejníček

Vypracoval:
Jiří Doležal

Vyškov 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Výkon vazby prvovězňených a jeho sociální dopad“ zpracoval samostatně za použití literatury uvedené v seznamu literatury.

Vyškov 24.4.2009

.....
Jiří Doležal

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Antonínu Olejníčkovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Jiří Doležal

OBSAH

Úvod.....	6
I. Teoretická část.....	8
1. Výkon vazby ve vazebních věznicích a jeho zákonné důvody.....	9
1.1 Úvod.....	9
1.2 Vývoj institutu vazby od roku 1918 po současnost.....	10
1.2.1 Samostatná ČSR.....	10
1.2.2 Období tzv. druhé republiky.....	11
1.2.3 Protektorát Čechy a Morava.....	12
1.2.4 Období komunistického režimu.....	12
1.2.5 Vývoj institutu vazby po r. 1989.....	14
1.3 Právní úprava institutu vazby.....	15
1.4 Zákonné důvody výkonu vazby.....	16
1.4.1 Vazba útéková - § 67 písm. a) TrŘ	17
1.4.2 Vazba koluzní - § 67 písm. b) TrŘ	17
1.4.3 Vazba předstižná - § 67 písm. c) TrŘ	18
1.5 Práva obviněného.....	18
1.6 Institut nahrazující vazbu.....	20
1.6.1 Nahrazení vazby zárukou.....	21
1.6.2 Nahrazení vazby písemným slibem.....	21
1.6.3 Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka.....	22
1.6.4 Nahrazení vazby peněžitou zárukou.....	22
1.7 Dílčí shrnutí.....	23
2. Sociální problémy prvovězňených.....	25
2.1 Úvod.....	25
2.1.1 Vymezení pojmů.....	26
2.2 Ztráta zaměstnání	26
2.3 Narušení osobních vztahů s rodinou a blízkými.....	27
2.3.1 Korespondence.....	28
2.3.2 Užívání telefonu.....	29
2.3.3 Návštěvy.....	29

2.4 Závislost na okolí.....	30
2.4.1 Finanční podpora.....	30
2.4.2 Balíčky.....	31
2.5 Dílčí shrnutí.....	31
3. Možnosti pomoci obviněným.....	33
3.1 Úvod.....	33
3.2 Sociální kurátor.....	33
3.3 Sociální pracovník.....	34
3.4 Psycholog.....	34
3.5 Pedagog.....	35
3.6 Dílčí shrnutí.....	35
II. Praktická část.....	37
4. Výzkumná šetření.....	38
4.1 Hypotézy.....	38
4.2 Metodologie šetření.....	39
4.3 Pilotní testování dotazníku.....	39
4.4 Interpretace výsledků výzkumu.....	40
4.4.1 Charakteristika respondentů.....	40
4.4.2 Interpretace šetření.....	42
4.5 Verifikace hypotéz.....	49
4.6 Dílčí shrnutí.....	50
5. Závěr.....	51
6. Resumé.....	53
7. Anotace.....	54
8. Použitá literatura a zdroje.....	55
9. Přílohy.....	57

Úvod

V roce 2003 jsem nastoupil do služby jako strážný ve věznici Kuřim. Jedná se o nápravné zařízení s dozorem a ostrahou. Když jsem nastupoval, měl jsem mlhavé představy, kdo jsou ti lidé „na druhé straně“. Ze začátku jsem byl zařazen do tzv. eskortní směny, takže má každodenní práce spočívala v ozbrojeném převozu odsouzených. Již tehdy mě blíže zajímaly osudy odsouzených, při eskortách jsem však jako strážný věděl jen „papírově“, kdo jsou ti lidé (jejich data narození, ustanovení trestního zákona, na jehož základě se do vězení dostali, atd.).

V roce 2008 jsem byl převelen do věznice v Brně, což byla pro mě velká změna. Již jsem nepřicházel do styku s lidmi odsouzenými, ale především s lidmi obviněnými a obžalovanými, jež byli ve vězení z vazebních důvodů. Tito lidé mi připadali velmi rozdílní oproti odsouzeným ve věznici Kuřim. Proto jsem se za pomoci specialistů začal blíže seznamovat s jejich osudy, zajímal mě jejich sociální původ, důvod držení ve vazbě apod. Především jsem však chtěl zjistit, co člověku takový pobyt ve vazbě bere a jak tyto ztráty prožívá.

Tuto bakalářskou práci jsem zaměřil na problémy spojené s osobami, které se ocitly poprvé ve výkonu vazby, a na negativní sociální důsledky, které pro tyto osoby mohou nastat. Důsledky vazby mohou mít vážné a mnohdy nezvratné dopady jak na obviněného, tak i na jeho nejbližší okolí. Ztráta zaměstnání a důvěry, zavržení od známých, to vše mohou být důsledky, které s sebou výkon vazby nese. Vazba je totiž zásahem státu do osobní svobody člověka, o jehož vině nebylo dosud pravomocně rozhodnuto. Vazbu je nutno chápat především jako zajišťující institut, který poskytuje orgánům činným v trestním řízení možnost toto řízení provést a dokončit, nikoli jako předběžné vyjádření viny vazebně stíhaného obviněného, což ovšem laická veřejnost za velké podpory medií činí.

Důležité je vyzdvihnout úlohu sociální pedagogiky, která má ve vězeňském prostředí své nezastupitelné místo. Vězeňská služba může prostřednictvím sociálních pracovníků, sociálních pedagogů a psychologů pomáhat obviněným a odsouzeným v řešení osobních problémů, které jim ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu nastanou.

Velkou roli hraje sociální pedagogika také při sociálně výchovném působení na rizikové skupiny a při vytváření podmínek k jejich úspěšnému začlenění do běžného života po propuštění. Sociální pedagogika a vězení má tedy velmi těsné vazby, protože bez sociální pedagogiky, respektive jejich poznatků, by vězení neplnilo jednu ze svých funkcí, a to nápravu odsouzených.

Cílem této práce je především zjistit a popsat, jaké jsou možné sociální dopady na osoby ve výkonu vazby, a také přiblížit možnosti pomoci obviněným a samotný výkon vazby a jeho právní úpravu.

I. Teoretická část

1. Výkon vazby ve vazebních věznicích a jeho zákonné důvody

Tato kapitola je věnována historickému vývoji institutu vazby na území České republiky v období od roku 1918, tedy od vzniku samostatné Československé republiky, až po současnost. Zařazení této kapitoly mi připadne prospěšné z toho důvodu, že institut vazby prošel během své historie významnými změnami. Tyto změny se mj. týkaly oblasti práv obviněných, která byla postupem času posilována, a také vazebních lhůt. Dále zde budou uvedeny zákonné důvody, pro které může soud vazbu na obviněného uvalit, a také se v této kapitole blíže seznámíme se samotným výkonem vazby, s jeho právy a povinnostmi.

1.1 Úvod

Institut vazby, který je upraven § 67 až § 74 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), vyvolával vždy řadu diskuzí a debat jak v řadách laické, tak i odborné veřejnosti, protože jak uvádí Mandák: „Obviněný je osobou, ohledně níž teprve v budoucnosti dojde k právnímu a současně morálnímu odsudku uznáním viny a uložením trestu.“¹ Je zde nutno uplatňovat princip presumpce nevinoty, tzn. že na obviněného je nahlíženo jako na nevinného, dokud není pravomocným rozsudkem rozhodnuto o opaku. Definic, které se snaží o charakteristiku vazby, je velké množství. Např. Mandák definuje vazbu jako institut trestního řízení, s jehož použitím je obviněný na základě rozhodnutí oprávněného orgánu dočasně zbaven osobní svobody, aby mu bylo zabráněno vyhýbat se trestnímu stíhání nebo trestu tím, že by uprchl, nebo se skrýval, mařit či ztěžovat objasňování věci nepřípustným působením na prameny důkazu, nebo konečně pokračovat v trestné činnosti.² Podstatným znakem vazby je dočasná ztráta osobní svobody obviněného. Jde o újmu vyvolanou zásahem do jedné

---

¹ Mandák, V. Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení. Praha: Orbis, 1975, s. 70.

² Mandák, V. Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení. Praha: Orbis, 1975, s. 65.

ze základních občanských svobod. Podle Mandáka však není tato újma účelem, který by byl vazbou sledován, ale jen nezbytným průvodním znakem, prostředkem k dosažení cíle.³

1.2 Vývoj institutu vazby od roku 1918 po současnost

Od vzniku samostatného československého státu v roce 1918, respektive od roku 1873, kdy byl vydán trestní řád, který převzala nově vznikající Československá republika, docházelo bezpochyby často vlivem politické situace dané doby mnohokrát k jeho změnám. Tyto změny se také dotýkaly více či méně institutu vazby, zvláště pak v oblasti trvání vazby, kdy byla zákonem stanovena maximální doba, po kterou mohl být obviněný ponechán ve vazbě. Během těchto více než sto let se institutu vazby věnovala řada novel trestního řádu, obzvláště pak v období po roce 1989, kdy těchto novel proběhlo zdaleka nejvíce. Dosud nejvýznamnější změna, která zasáhla institut vazby, nastala účinností zákona č. 265/2001 Sb. trestní řád (TrŘ).

1.2.1 Samostatná ČSR

V důsledku prohrané 1. světové války a následného rozpadu Rakouska-Uherska byla Národním výborem československým dne 28. října 1918 vyhlášena samostatná republika Československá, a to zákonem č. 11/1918 Sb. z. a n. o zřízení samostatného státu československého – tzv. recepční zákon. Aby byla zajištěna kontinuita práva, byly podle čl. 2 tohoto zákona, převzaty veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení. Jak uvádí Kejřdová: „Tímto zákonem byla zachována formální právní kontinuita nově vzniklého státu s habsburskou monarchií – republika převzala dualismus právního řádu – právní řád rakouský a uherský, stejně jako uherskou a rakouskou veřejnou správu.“⁴ Toto rozhodnutí mělo za důsledek to, že dosavadní trestněprávní předpisy, a to trestní řád č. 119/1873 ř. z., který platil na území Čech, Moravy a Slezska, a uherský trestní řád č. XXXIII/1896, který platil na území Slovenska a Podkarpatské Rusi, zůstávaly nadále v platnosti. Od počátku republiky se

---

³ Tamtéž, s. 65.

⁴ Kejřdová, M., Vaňková, Z. Právo a sociální politika. Brno: IMS, 2007, s. 23.

datují snahy o odstranění duality právního řádu a jeho modernizaci. Vlček k tomu uvádí: „I v oblasti trestního práva procesního jsou učiněny unifikační pokusy, jejich vyvrcholením byl návrh nového trestního řádu, který byl publikován v roce 1929. Tento návrh, stejně jako ostatní unifikační kodifikační pokusy, nebyl přijat.“⁵

Právní úprava vazby byla v této době provedena recipovaným zákonem č. 119/1873 ř. z. Oblastí úpravy tohoto zákona bylo trestní právo procesní, soustava a organizace soudů, jejich pravomoc a příslušnost, dále výkon trestu a také správní přestupky. V oblasti vazby se jeho úprava týkala mimo jiné obesílání obviněného, jeho práv a také vyslýchání obviněného. K právům, kterými obviněný disponoval, patřilo např. právo na obhájce, kterého mu soud k hlavnímu přelíčení přidělil z úřední povinnosti, pokud si jej nezvolil sám. V případě nemajetných osob jim byl soudem přidělen zástupce chudých. Obviněný měl dále možnost požádat o povolení návštěvy lékaře, duchovního nebo rodinných příslušníků, ale pouze za přítomnosti soudního úředníka. Pokud by ale tyto návštěvy ohrožovaly výkon vazby, mohl je soudce zcela zakázat. Veškerá korespondence obviněných podléhala soudní kontrole bez ohledu na důvod vazby. Naproti tomu soudci okresních soudů měli povinnost jedenkrát týdně navštěvovat obviněné ve vazbě a bez přítomnosti strážců s nimi rozmlouvali o dodržování jejich práv. Tento zákon připouštěl i možnost propuštění obviněného na kauci, ale pouze v případě, nejednalo-li se o vazbu útěkovou anebo kdy zákon ukládal za spáchaný čin trest smrti nebo pětiletý žalář. Délka trvání vazby nebyla zákonem stanovena, pouze v případě koluzní vazby trvala dva měsíce a ve výjimečných případech mohla být prodloužena na tři měsíce, počítaje ode dne zatčení obviněného.

1.2.2 Období tzv. druhé republiky

Druhá republika je označení pro politický systém Československé republiky, který nastal v důsledku podpisu Mnichovské dohody dne 30. září 1938, jímž byla Československá republika donucena podstoupit značnou část svého území fašistickému Německu. Tento stav trval do 15. března 1939, kdy německá armáda obsadila území Čech a Moravy. Druhá republika tedy trvala necelých šest měsíců a během této krátké

---

⁵ Vlček, E. Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 59.

doby nebyly přijaty žádné právní normy, které by se dotýkaly institutu vazby. Ten byl nadále upravován trestním řádem č. 119/1873 ř. z.

1.2.3 Protektorát Čechy a Morava

Na obsazeném území Čech a Moravy zřídil A. Hitler, jako vůdce a říšský kancléř, svým výnosem z 16. března 1939 „Protektorát Čechy a Morava“. Na území tzv. protektorátu ve skutečnosti existovaly tři skupiny obyvatelstva s rozdílným právním postavením. První skupinu tvořili plnoprávní němečtí říšští občané, což byli všichni dřívější českoslovenští občané německé národnosti, tito v době protektorátu podléhali říšským orgánům a výhradní jurisdikci německých soudů. Druhou skupinou obyvatelstva bylo české obyvatelstvo, které se stalo ve své vlasti nerovnoprávnými občany a na území Říše cizinci. Třetí skupinu tvořila ta část obyvatelstva, na něž se vztahovaly rasové předpisy a která byla z velké části zbavena občanských práv.

Na území protektorátu platily vedle právních předpisů vydaných protektorátními orgány právní normy z předokupační doby a právní předpisy Německé říše. Co se týče trestního práva, platilo i v této oblasti trestní právo domácí a trestní právo německé. V této době byla osobní práva českých občanů silně potlačena, o právech v oblasti soudnictví to platilo obdobně. Soudní teror vyvrcholil v období tzv. heydrichiády po vyhlášení stanného práva. Jak uvádí Vlček: „Průběh soudního řízení, které bylo tajné, nebyl předepsán a zcela závisel na kvalitě a vůli soudců. Obžalovaný nemohl mít obhájce, rozsudek senátu byl konečný a musel být hned vykonán. Jediný trest, který mohl tento soud uložit, byl trest smrti.“⁶

1.2.4 Období komunistického režimu

„Po osvobození r. 1945 pozbyly změny zavedené okupanty a jejich posluhovači významu podle dekretu o obnovení právního pořádku vydaného 3. srpna 1944 v londýnském exilu. Formálně se vrátilo trestně procesní právo v podstatě ke stavu před druhou světovou válkou.“⁷ Dále tedy platil na území Čech, Moravy a Slezska trestní řád

---

⁶ Vlček, E. Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 61.

⁷ Vlček, E. Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 62.

č. 119/1873 ř. z. a na území Slovenska a Podkarpatské Rusi uherský trestní řád č. XXXIII/1896. Tento právní dualismus zůstal zachován až do roku 1950, kdy byly výše uvedené zákony zrušeny podle § 324 zákona č. 87/1950 Sb. o trestním řízení soudním.

Zákon č. 87/1950 Sb. TrŘ v § 96 odst. 1 zakotvil obligatorní vazbu (v § 96 odst. 1 je přímo uvedeno, že musí být vzat do vazby) pro trestný čin, na který zákon stanoví trest smrti, trest odnětí svobody na doživotí nebo trest dočasného odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně deset let. Pro ostatní případy platila možnost fakultativní vazby. V tomto zákoně nebyla nijak omezena doba, po kterou mohl být obviněný ponechán ve vazbě.

Zákonem č. 64/1956 Sb. TrŘ byla zrušena obligatornost vazby a zároveň byla zavedena § 77 prozatímní vazba, do které mohla být vzata osoba, která je na základě zjištěných skutečností podezřelá ze spáchání trestného činu, jen jestliže tu je některý z důvodů vazby uvedených v § 79 a věc nesnese odkladu.

Zákon č. 141/1961 Sb. TrŘ se stal zlomovým v oblasti trestního práva. Tento zákon nově zavedl v § 73 možnost nahradit vazbu zárukou společenské organizace, a to v případě obviněného podle § 67 písm. a) nebo c) anebo slibem obviněného v případě, že se jednalo o obviněného podle § 67 písm. a). Dle § 71 mohla vazba v přípravném řízení trvat nanejvýš dva měsíce. Nadřízený prokurátor mohl tuto dobu prodloužit o další jeden měsíc. Na delší dobu mohl vazbu prodloužit jen generální prokurátor. Z toho vyplývá, že nebyla stanovena nejvyšší přípustná doba trvání vazby.

Do roku 1989 proběhlo ještě několik novel trestního řádu, které ovšem institut vazby nijak významně nezasáhly. Pro příklad uvádím zákon č. 57/1965 Sb. TrŘ. Tato novela v § 33 podmiňovala právo obviněného ve vazbě na rozmluvu s obhájcem bez přítomnosti třetí osoby souhlasem vyšetřovatele v případě, že se jednalo o obviněného podle § 67 písm. b), a nepřikročilo-li se dosud k seznamování s výsledky vyšetřování. Dále je to zákon č. 149/1969 Sb. TrŘ. Podle § 72 odst. 2 tohoto zákona má obviněný

právo opakovaně žádat o propuštění na svobodu až po uplynutí čtrnácti dnů, kdy jeho předchozí žádost byla zamítnuta, neuvede-li v ní jiné důvody.

1.2.5 Vývoj institutu vazby po r. 1989

Rok 1989 byl pro naši zemi zlomovým. Na podzim tohoto roku proběhla tzv. sametová revoluce, která znamenala zásadní změnu nejen na poli ústavněprávním, ale i např. v ekonomické a politické sféře. Po změně politické situace v bývalé Československé republice v roce 1989 byly na základě čl. 1 ústavního zákona č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem ČSFR, převzaty zákony, které platily v ČSFR ke dni jejího zániku s výjimkou těch, které jsou podmíněny toliko existencí ČSFR. Mimo jiné i trestní zákon č. 140/1961 Sb. a trestní řád č. 141/1961 Sb. Dle Fenyka byla úprava institutu vazby v té době téměř shodná s původní koncepcí z roku 1961, a to přes vývoj v uplatňování vazby patrný z dobové soudní judikatury.⁸

Po roce 1989 došlo k několika významným změnám úpravy vazby. Časté změny se týkaly nejenom nejvyšších přípustných dob trvání vazby, kdy teprve novela č. 558/1991 Sb. TrŘ upravila limity vazby zvlášť pro přípravné řízení a zvlášť pro řízení před soudem, a to vždy v trvání jednoho roku. Pozdější novela č. 292/1993 Sb. TrŘ stanovila nové limity vazby v trvání tří, respektive čtyř let, upravila také zvláštní režim prodlužování vazby nad dva roky. Dále se tyto změny týkaly i rozhodování o žádostech o propuštění z vazby na svobodu (od novely č. 292/1993 Sb. TrŘ o těchto žádostech nadále rozhodoval jen soud). V zákoně č. 178/1990 Sb. TrŘ byla nově zřízena v § 73a možnost propustit obviněného podle § 67 písm. a) na svobodu, jestliže obviněný nebo s jeho souhlasem jiná osoba nabídne soudu majetkovou záruku, a to ve formě peněz nebo volně směnitelných cenných papírů.

Zákon č. 265/2001 Sb., tato novela trestního řádu byla po roce 1989 nejrozsáhlejším a nejvýznamnějším dílem zákonodárců. Šámal k tomu uvádí: „Tato tzv. velká novela výrazně zasáhla do koncepce úpravy vazby v trestním řízení, a to zejména pokud jde o rozhodování o jejím dalším trvání, celkovou délku trvání vazby, náhrady vazby a způsoby rozhodování o vazbě, kdy základním cílem je dosáhnout v souladu

---

⁸ Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M. Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004.

s mezinárodními trendy omezení počtu osob, které jsou v České republice brány do vazby, zejména pro méně závažné trestné činy, jakož i výrazně snížit počet osob, které setrvávají ve vazbě po delší dobu.⁹ Nově byly stanoveny tzv. překážky pro vzetí obviněného do vazby (§ 68 odst. 2 TrŘ) a tzv. zpřísněné důvody vazby (§ 68 odst. 3 TrŘ).¹⁰ Tato novela upravovala i celkovou dobu trvání vazby v trestním řízení, která se podle § 71 odst. 8 TrŘ pohybovala od jednoho do čtyř let podle závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán. Dále byly v § 73a vyjmenovány případy, kdy nelze přijmout peněžitou záruku, čímž byla omezena možnost propuštění obviněného z vazby na základě peněžitě záruky. V § 73 odst. 1 přibyla pod písm. c) možnost nahradit vazbu dohledem probačního úředníka nad obviněným, je-li dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. a) nebo c) TrŘ.

1.3 Právní úprava institutu vazby

Výkon vazby se vykonává ve vazebních věznicích a v současném českém právním řádu je upraven hned několika zákony. Jedná se o zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, jako součást ústavního pořádku obsahuje v čl. 8 principy institutu vazby. Dalším je zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (TrŘ), ten je základním předpisem obsahujícím normy trestního práva procesního. Dále je to zákon č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby, jehož účelem je podle § 1 tohoto zákona upravit podmínky výkonu vazby v trestním řízení, zejména stanovit práva a povinnosti osob ve vazbě, postavení osob při zajišťování výkonu vazby a upravit dozor nad tímto výkonem. Zákon o výkonu vazby tedy upravuje přijímání, umístění a propuštění obviněných, jejich práva a povinnosti, vyřizování kázeňských přestupků obviněných, dozor nad výkonem vazby a dále stanoví místo výkonu vazby. Ustanovení tohoto zákona jsou pro každodenní běžnou činnost ve vazebních věznicích rozpracována především Vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby. Zákon o výkonu vazby a řád výkonu vazby jsou dále rozpracovány do různých nařízení generálního ředitele a metodických pokynů ředitelů jednotlivých oborů Generálního ředitelství vězeňské služby. Dále jsou ředitelé vazebních věznic povinni,

---

⁹ Šámal, P. K rozhodování o vazbě po novele trestního řádu provedené zákonem č. 256/2001 Sb. Soudní rozhledy, 2003, č. 4, s. 109.

¹⁰ Termín „zpřísněné důvody vazby“ je pro omezení vazebních důvodů podle § 68 odst. 2 TrŘ použit např. v Jelínek a kol., Trestní právo procesní. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2007, s. 267.

podle § 3 odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., vydat vnitřní řád, ve kterém se upraví podrobnosti týkající se práv a povinností obviněných a denního pořádku ve věznici. Ve vnitřním řádu se také upraví odlišnosti při zabezpečování výkonu vazby u zvláštních skupin obviněných. Vnitřní řád se vyvíjí na jednotlivých celách nebo v jiných, obviněným běžně přístupných prostorech.

Jako právní úpravu institutu vazby je nutno zmínit i zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže. Ten je ve vztahu k trestnímu řádu normou speciální, tzn. že má přednost před užitím normy obecné. V oddíle 5. je pak upravena otázka vazby a zadržení mladistvého.

1.4 Zákonné důvody výkonu vazby

V § 68 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb. TrŘ je uvedeno, že vzít do vazby lze toliko osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Rozhodnutí o vazbě musí být odůvodněno též skutkovými okolnostmi. O vzetí do vazby rozhoduje soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. „Český trestní řád zná tři vazební důvody. Jde o výčet taxativní, proto z jiných než těchto v zákoně uvedených důvodů nesmí být vazby použito.¹¹ Pozitivní význam tohoto legislativního řešení je v tom, že vylučuje, resp. na minimum omezuje použití vazby z důvodů, které se s její povahou neslučují.“¹²

Z § 67 zákona č. 141/1961 Sb. TrŘ ve znění pozdějších novel vyplývá, že základní podmínkou pro uvalení vazby je důvodnost trestního stíhání. To znamená, že dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo trestní stíhání zahájeno, má všechny znaky trestného činu a jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný. Dále je zde výslovně stanoveno, že uvalení vazby je možné jen tehdy, jestliže v době rozhodování nelze účelu vazby dosáhnout jiným opatřením. Podle Baxy je splnění této podmínky obligatorní a stojí na prvním místě. Až poté se lze zabývat splněním podmínek vazebních důvodů.¹³ Druhou základní podmínkou je existence

---

¹¹ Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní, 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2006, s.252

¹² Mandák, V. Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení. Praha: Orbis, 1975, s. 74.

¹³ Baxa, J. K některým problémům při rozhodování o vazbě v přípravném řízení očima soudce. Trestní právo, 1996, č. 12, s. 7.

některého z vazebních důvodů, které jsou uvedeny v § 67 písmene a) – c) TrŘ. Vazebním důvodům se bude podrobněji věnovat následující podkapitola.

1.4.1 Vazba útěková - § 67 písm. a) TrŘ

Dle § 67 písm. a) TrŘ je dáno, že obviněný smí být vzat do vazby, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest.

Vantuch k tomu dále doplňuje: „Pod pojmem *uprchne* se zde rozumí útěk do ciziny. Pod pojmem *bude se skrývat* rozumí soudní praxe ukrývání obviněného v tuzemsku.¹⁴ Dle Mandáka stačí pro nařízení vazby existence kterékoli okolnosti uvedené v § 67 písm. a) TrŘ, pokud je opřena o konkrétní skutečnosti a vyvolává reálnou obavu z útěku. Mohou to být ovšem i okolnosti jiné, v § 67 písm. a) TrŘ neuvedené, z nichž rovněž může vyplývat obava, že obviněný se trestnímu stíhání či trestu vyhne, protože výpočet uvedený v § 67 písm. a) TrŘ je pouze demonstrativní.¹⁵ Tento důvod uvalení vazby nejvýrazněji směřuje k účelu zabezpečit přítomnost obviněného na úkonech trestního řízení.

1.4.2 Vazba koluzní - § 67 písm. b) TrŘ

V § 67 písm. b) TrŘ je uvedeno, že obviněný smí být vzat do vazby, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Důvody pro uvalení vazby, které jsou zde uvedeny, jsou pouze demonstrativní. Jak uvádí Mandák: „Nebezpečí koluze je dáno při důvodné obavě, založené na konkrétních skutečnostech, že obviněný bude mařit zjištění skutkových okolností, důležitých pro objasnění věci.¹⁶ Jiným mařením objasňování skutečností důležitých pro trestní stíhání je podle Vantucha např. zákonem nepřípustné

---

¹⁴ Vantuch, P. Obhajoba obviněného. Praha: C.H. Beck, 1998, s. 105.

¹⁵ Mandák, V. Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení. Praha: Orbis, 1975, s. 77.

¹⁶ Mandák, V. Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení. Praha: Orbis, 1975, s. 97.

působení na znalce, padělání, pozměňování, ničení nebo ukryvání listinných či věcných důkazů atd.¹⁷ Dobu trvání koluzní vazby upravila novela č. 265/2001 Sb. v ustanovení § 71 odst. 2 TrŘ. Nahrazení vazby zárukou nebo slibem podle § 73 TrŘ anebo peněžitou zárukou podle § 73a TrŘ u tohoto důvodu vazby nepřichází v úvahu.

1.4.3 Vazba předstižná - § 67 písm. c) TrŘ

Dle § 67 písm. c) TrŘ je dáno, že obviněný smí být vzat do vazby, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil. „Důvody pro uplatnění vazby předstižné jsou na rozdíl od vazby útěkové a koluzní v ustanovení vyjmenovány taxativně.“¹⁸ Vazba předstižná, na rozdíl od ostatních typů vazby, v sobě obsahuje značný preventivní prvek ve vztahu k páčání trestné činnosti a spíše než procesní institut plní úlohu institutu napomáhajícího orgánům činným v trestním řízení naplňovat povinnost předcházet a zabráňovat trestné činnosti, proto bývá v literatuře mnohdy nazývána, vzhledem ke svému charakteru, preventivně-bezpečnostní.

1.5 Práva obviněného

Podle Vantucha je nutno dbát při výkonu vazby, jako zajišťovacího opatření podle trestního řádu, zásady přiměřenosti a zdrženlivosti, tzn. že vždy by mělo být užito opatření, které nejlépe povede k dosažení účelu trestního řízení, avšak zároveň nebude nepřiměřeně zasahovat do základních práv a svobody osoby, vůči níž je uplatňováno, a bude šetřena její osobnost v mezích daných povahou příslušného omezení.¹⁹ Dle § 2 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, nelze na toho, kdo byl vzat do vazby, hledět, jako by byl vinen, dokud není pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu vyslovena jeho vina. Během výkonu vazby smí být obviněný podroben jen těm omezením, která jsou nutná ke splnění účelu vazby z hlediska jejího důvodu

¹⁷ Vantuch, P. Obhajoba obviněného. Praha: C.H. Beck, 1998, s. 109.

¹⁸ Vantuch, P. Obhajoba obviněného. Praha: C.H. Beck, 1998, s. 110.

¹⁹ Vantuch, P. Obhajoba obviněného. Praha: C.H. Beck, 1998, s. 112.

a k zachování stanoveného vnitřního pořádku a bezpečnosti. Ve výkonu vazby nesmí být ponižována lidská důstojnost obviněného a nesmí být podrobován fyzickému ani psychickému nátlaku.

Obviněný, který je ve výkonu vazby, disponuje určitými, do jisté míry omezenými právy. Obviněný má právo přijímat návštěvy, odesílat a přijímat korespondenci, má právo na zdravotní péči, na nákup potravin a věcí denní potřeby, může si na své náklady objednávat knihy, denní tisk a časopisy. Dále má právo na poskytování duchovních a sociálních služeb a také má právo účastnit se denně vycházky v trvání nejméně jedné hodiny. Aby mohlo být dosaženo účelu výkonu vazby, jsou tato práva podle zákona č. 293/1993 Sb., způsobem v tomto zákoně uvedeným, omezena. Tak např. návštěvy jsou omezeny na čtyři osoby, jednou za tři týdny a v trvání třiceti minut. Korespondence podléhá kontrole, kterou provádí pracovník vězeňské služby. U obviněných podle § 67 písm. b) TrŘ - koluzní vazba - kontroluje korespondenci orgán, který vede řízení. Kontrole nepodléhá pouze korespondence mezi obviněným a jeho obhájcem a korespondence mezi obviněným a státními orgány České republiky. Dále je omezeno právo obviněného na výběr lékaře, které je garantováno v § 11 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění.

Kromě práv mají obvinění i určité povinnosti, které pro ně vyplývají ze zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby. Obviněný je povinen dodržovat řád výkonu vazby a vnitřní řád věznice, plnit pokyny a příkazy vězeňské služby, šetřit majetek věznice a ostatních obviněných. Dále je povinen se podrobit osobní prohlídce při přijetí do vazby, při podezření, že má u sebe věc, jejíž držení je ve vazbě zakázáno, a také je povinen podrobit se preventivní, vstupní a výstupní lékařské prohlídce. Obviněný je také povinen, způsobil-li si úmyslně újmu na zdraví, uhradit náklady na léčení a skutečné náklady ostražky a dopravy do zdravotnického zařízení.

1.6 Institut nahrazující vazbu

„Skutečnost, že vazba se připouští zásadně jen tehdy, jestliže obavě, pro kterou může být nařízena, nelze čelit jinak, je v trestním řízení vyjádřena mj. tím, že trestní řád připouští i při zřejmé existenci vazebního důvodu za určitých okolností použití opatření mírnějších, nespojených se zbavením osobní svobody obviněného.“²⁰ I když soudce, který rozhoduje o vazbě, dojde k názoru, že některý z vazebních důvodů existuje, případně že jsou dány všechny vazební důvody, může, jsou-li dány důvody vazby uvedené v § 67 písm. a) nebo c) TrŘ, nahradit vazbu opatřeními, která jsou uvedena v § 73 a v §73a TrŘ. Pouze v případě koluzní vazby dle § 67 písm. b) TrŘ možnost nahrazení vazby není. Velkou předností při využívání institutů nahrazujících vazbu je, že odpadají pro obviněné negativní důsledky, které s sebou výkon vazby přináší - např. možná ztráta zaměstnání, narušení osobních vztahů s rodinnými příslušníky či přáteli, finanční a materiální závislost na rodině.

V současné právní úpravě existují čtyři procesní prostředky, kterými je možno vazbu obviněného nahradit. Jedná se o možnost nahrazení vazby zárukou za další chování obviněného podle § 73 odst. 1 písm. a), písemným slibem obviněného podle § 73 odst. 1 písm. b), dohledem probačního úředníka vykonávaného nad obviněným podle § 73 odst. 1 písm. c) anebo peněžitou zárukou podle § 73a TrŘ. K tomu Vantuch uvádí: „Opatření nahrazující vazbu lze uplatnit jednotlivě nebo v kombinaci vedle sebe, ale v praxi se tato opatření zpravidla nekumulují.“²¹ Tato opatření mohou nahradit vazbu jen u důvodů podle § 67 písm. a) a c) TrŘ, s výjimkou stanovenou v § 73a odst. 1 věta druhá TrŘ, podle které nelze peněžitou záruku přijmout, je-li dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. c) a obviněný je stíhán pro trestný čin teroru (§ 93, § 93a TrZ), obecného ohrožení (§ 179 odst. 2, 3 TrZ), nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 3 TrZ, vraždy (§ 219 TrZ), ublížení na zdraví (§ 222 TrZ), loupeže podle § 234 odst. 3 TrZ, znásilnění podle § 241 odst. 2, 3 TrZ a pohlavního zneužívání podle § 242 odst. 3, 4 TrZ. Pokud byl obviněný vzat do vazby z důvodu § 67 písm. b) TrŘ v kombinaci s dalším důvodem vazby a důvod pro koluzní vazbu později odpadl, lze o náhradě vazby uvažovat.

²⁰ Mandák, V. Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení. Praha: Orbis, 1975, s. 68.

²¹ Vantuch, P. Obhajoba obviněného. Praha: C.H. Beck, 1998, s. 133.

1.6.1 Nahrazení vazby zárukou

Tento institut nahrazující vazbu je upraven v § 73 odst. 1 TrŘ. Zde je uvedeno, že v případě vazby podle § 67 písm. a) nebo c) TrŘ může orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu, jestliže zájmové sdružení občanů uvedené v § 3 odst. 1 TrŘ nebo důvěryhodná osoba schopna příznivě ovlivňovat chování obviněného nabídne převzetí záruky za další chování obviněného a za to, že se obviněný na vyzvání dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu a že vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu, a orgán rozhodující o vazbě považuje záruku vzhledem k osobě obviněného a k povaze projednávaného případu za dostatečnou a přijme ji. Zájmová sdružení, která mohou nabízet převzetí záruky, jsou uvedena v § 3 odst. 1 TrŘ. Jsou jimi odborové organizace nebo organizace zaměstnavatelů a ostatní občanská sdružení s výjimkou politických stran a politických hnutí, církve, náboženské společnosti a právnické osoby sledující v předmětu své činnosti charitativní účely. Velkým problémem při využití tohoto institutu je čas. Ve 24 hodinách, během kterých soud rozhodne o uvalení vazby, musí obhájce obviněného zkontaktovat zájmové sdružení, které by převzalo záruku za jeho chování. Toto sdružení se musí sejít a vydat své stanovisko ještě před rozhodnutím soudu, což může být problematické. Záruku zájmového sdružení je možno nabídnout i po vzetí obviněného do vazby, kdykoli v průběhu trestního řízení až do jeho skončení.

1.6.2 Nahrazení vazby písemným slibem

Nahrazení vazby písemným slibem obviněného je upraveno § 73 odst. 1 písm. b) TrŘ. Tento institut není nikterak limitován časem, neboť obviněný může soudu nabídnout písemný slib již v průběhu projednávání návrhu na uvalení vazby. Jak uvádí Vantuch: „V praxi navrhuji obvinění nahrazení vazby písemným slibem velmi často, slib je však soudem přijímán jen u menší části návrhů.“²² Tímto slibem se obviněný zavazuje, že povede řádný život, zejména že se nedopustí trestné činnosti, na vyzvání se dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu a že splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží, a orgán rozhodující o vazbě považuje slib vzhledem k osobě obviněného a k povaze

---

²² Vantuch, P. Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem. Právní rádce, 2003, č. 8, s. 57.

projednávaného případu za dostatečný a přijme jej. Tento slib, jak vyplývá ze zákona, musí být v písemné formě a musí jej dát obviněný sám, není možné, aby ho za něj podepsala jiná osoba.

1.6.3 Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka

Nahrazení vazby dohledem probačního úředníka podle § 73 odst. 1 písm. c) TrŘ je možné, jestliže s ohledem na osobu obviněného a povahu projednávaného případu bude dosaženo tímto dohledem účelu vazby. Postavení probačního úředníka je upraveno v § 27b TrŘ, tato úprava navazuje na zákon č 257/2000 Sb., o probační a mediační službě. Dohled probačního úředníka nad obviněným spočívá dle § 27b TrŘ jednak v pozitivním vedení a pomoci s cílem zajistit, aby v budoucnu vedl řádný život, a jednak v kontrole jeho chování, čímž je zajišťováno snížení možnosti opakování trestné činnosti. Obviněný, u kterého byla vazba nahrazena dohledem probačního úředníka, má určité povinnosti, ty jsou zakotveny v § 73 odst. 3 TrŘ. Jedná se o povinnost obviněného dostavit se ve stanovených lhůtách k probačnímu úředníkovi, změnit místo pobytu pouze s jeho souhlasem a podrobit se dalším omezením stanoveným ve výroku rozhodnutí, která směřují k tomu, aby se nedopustil trestné činnosti a nemařil průběh trestního řízení.

1.6.4 Nahrazení vazby peněžitou zárukou

Nahrazení vazby peněžitou zárukou je upraveno v ustanovení § 73a TrŘ. Je-li dán důvod vazby uvedený v § 67 písm. a) nebo c), může orgán rozhodující o vazbě ponechat obviněného na svobodě nebo ho propustit na svobodu v případě, že přijme peněžitou záruku, jejíž výši určil. Oproti tomu možnost nahrazení vazby peněžitou zárukou nepřichází v úvahu, jestliže je obviněný stíhán pro trestné činy vyjmenované v § 73a písm. 1 TrŘ a současně je dán důvod vazby předstížené dle § 67 písm. c) TrŘ. Peněžitou záruku může také se souhlasem obviněného složit i jiná osoba, která však musí být předem seznámena s podstatou obvinění a se skutečnostmi, v nichž je shledáván důvod vazby. Obviněný nebo jiná osoba, která se rozhodne složit peněžitou záruku, jejíž výši soud určil, může tuto částku poukázat na účet soudu, složit v hotovosti v pokladně soudu, nebo na poště. Dle Vantucha je složení peněžitě částky na určený bankovní účet

pravidelné, složení v pokladně soudu je spíše výjimkou.²³ Při stanovení výše peněžitě záruky soud přihlíží k osobě a k majetkovým poměrům obviněného nebo toho, kdo za něho složení peněžitě záruky nabízí, k povaze a závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán, a závažnosti důvodů vazby. Minimální částka, kterou soud může stanovit, je podle § 73a odst. 2 písm. a) TrŘ deset tisíc korun. Pokud obviněný, u kterého je vazba nahrazena peněžitou zárukou, uprchne nebo se skrývá anebo neoznámí změnu svého pobytu, zaviněně se nedostaví na předvolání k úkonu trestního řízení nebo opakuje trestnou činnost nebo se pokusí dokonat trestný čin, který dříve nedokonal, tak soud rozhodne, že peněžitá záruka připadá státu. Peněžitá částka může být také použita na náklady trestního řízení nebo na peněžitý trest. Na důvody, pro které peněžitá částka může připadnout státu nebo být použita na zaplacení peněžitého trestu anebo na náklady trestního řízení, musí být dle § 73a odst. 6 TrŘ obviněná osoba, která peněžitou částku složila, předem upozorněna. Pokud pominuly důvody, které k přijetí peněžitě záruky vedly, nebo se změnilы okolnosti rozhodné pro určení její výše, soud nebo státní zástupce, který v té době vede řízení, peněžitou zárukou na návrh obviněného nebo osoby, která ji složila, anebo i bez návrhu zruší nebo změní její výši.

1.7 Dílčí shrnutí

Právní úprava institutu vazby v naší zemi prošla během svého, více jak stoletého vývoje, podstatnými změnami. Ne vždy byly tyto změny pozitivní a více než orgánům činným v trestním řízení sloužily politickým zájmům. Až po roce 1989, kdy došlo k uvolnění politické situace a posilování základních lidských práv, se postavení obviněných začalo postupně zlepšovat. Je zde i patrná snaha po snížení počtu obviněných ve výkonu vazby. Nicméně i přes veškeré snahy zákonodárců je i v současné době postavení obviněných ve výkonu vazby horší, než postavení odsouzených ve výkonu trestu, což mohu ze své pozice dozorce ve vazební věznici jen potvrdit. Institut vazby vždy vyvolával řadu otázek a pochybností o jeho potřebě. Jedná se totiž o velký zásah státu do osobních práv a svobod člověka, u kterého vina nebyla ještě prokázána. Domnívám se, že institut vazby je v trestním řízení potřeba chápat jako jakési „nutné zlo“, které slouží orgánům činným v trestním řízení k úspěšnému řešení

---

²³ Vantuch, P., *Nahrazení vazby peněžitou zárukou*. Právní rádce, 2003, č. 9. s. 53.

restných činů a jako takové v současné době respektuje základní lidská práva a to především tím, že jasně formuluje důvody vazby a v každé fázi restního řízení umožňuje přezkoumávání těchto důvodů.

2. Sociální problémy prvovězněných

V této kapitole se budeme blíže zabývat sociálními problémy, které mohou pro obviněné ve výkonu vazby nastat. Jak uvádí Sochůrek: „Psychická zátěž konkrétního provinilce, který má před sebou vidinu i několikaletého trestu odnětí svobody, není malá. Tato zátěž se vztahuje i na jeho rodinu a je výrazně vyšší pro sociálně dobře zakotvené jedince než pro recidivisty.“²⁴

2.1 Úvod

Dodání obviněného do vazby je u nás prováděno pouze Policií České republiky, a to na základě rozhodnutí soudu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce. Nástup do výkonu vazby tzv. „z volné nohy“, jako je tomu u výkonu trestu odnětí svobody, nepřichází v úvahu. Výkon vazby je tedy situace, na kterou se nelze nijak dopředu připravit. Podle Mandáka je pro každého obviněného, i kdyby se ve vazbě ocitl opakovaně, omezení svobody krajně tíživou osobní situací s mnoha negativními důsledky v nejrůznějších oblastech společenského, občanského apod. působení. Jednou z nejtíživějších okolností je moment náhlosti, „šok“ zadržení a vleklé nejistoty o konečném výsledku věci, kteréžto okolnosti při výkonu trestu odpadají. Psychická izolace spolu s nejistotou dalšího osudu vedou u obviněného někdy i k psychickým poruchám až patologické povahy, a tedy i k nepříznivým zdravotním důsledkům.²⁵ Výkon vazby se považuje za faktor, který má ještě těžší dopad na psychiku než samotný výkon trestu odnětí svobody, a pokusy vězňů o ukončení života jsou častější zejména tehdy, je-li ve vazbě osoba zadržovaná poprvé. Kromě sociálních problémů, jako je např. ztráta zaměstnání, narušení osobních vztahů s rodinnými příslušníky či přáteli, může výkon vazby pro obviněné přinést i zdravotní, ale i duševní a psychické problémy. Vágnerová k tomu uvádí: „Působení různých zátěží může vést k narušení psychické

---

²⁴ Sochůrek, J. Kapitoly z penologie, 2. díl. Liberec: TU, 2007, s. 22.

²⁵ Mandák, V. Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení. Praha: Orbis, 1975, s. 70.

rovnováhy, někdy jen dočasně nebo částečně, což se projeví změnou prožívání, uvažování a chování.²⁶

2.1.1 Vymezení pojmů

Prvověznění: těmi se pro tuto bakalářskou práci rozumí osoby, jež se ve vazbě ocitají poprvé, a to jak obvinění, tedy osoby, proti nimž bylo vzneseno obvinění, tak obžalovaní, tedy ti, u kterých již bylo nařízeno hlavní líčení.

Ostatní obvinění: těmi se pro tuto bakalářskou práci rozumí obvinění a obžalovaní, kteří se ve vazbě ocitají opakovaně.

2.2 Ztráta zaměstnání

Výkon vazby s sebou přináší pro obviněné mnoho negativních sociálních problémů. Jedním z nich je bezpochyby i možná ztráta zaměstnání. Obzvláště v době, kdy je vysoká míra nezaměstnanosti, je to problém opravdu veliký. Ztráta zaměstnání a malá možnost obviněného ve výkonu vazby pracovat může vést až k narušení pracovních návyků. Jak uvádí Sekot: „Práce vřazuje člověka do řádu sociálních vztahů, uspokojuje jeho potřebu ctižádosti, sebeuplatnění a sebeúcty. Jejich zpřetrhání v důsledku ztráty zaměstnání může proto vést až k „vyvržení“ na okraj společnosti mezi ztroskotance, které nikdo nepotřebuje.“²⁷

Pokud je zaměstnanec vzat do vazby, jsou orgány činné v trestním řízení povinny podle § 70 TrŘ vyrozumět bez průtahů mj. též zaměstnavatele. To neplatí v případě, prohlásí-li obviněný, že s takovým vyrozuměním nesouhlasí. To, že je zaměstnanec vzat do vazby, ještě není důvodem k okamžitému zrušení pracovního poměru nebo výpovědi ze strany zaměstnavatele. I když je v § 52 písm. f) zákoníku práce uvedeno, že zaměstnavatel může dát zaměstnanci výpověď, nesplňuje-li předpoklady stanovené právními předpisy pro výkon sjednané práce nebo nesplňuje-li bez zavinění

²⁶ Vágnerová, M. Psychopatologie pro pracovníky policie a vězeňské služby, 1. díl, Liberec: TU, 2003, s. 20.

²⁷ Sekot, A. Sociologie v kostce. Brno: Paido, 2006, s. 159.

zaměstnavatele požadavky pro řádný výkon této práce, a i přesto, že doba, po kterou je zaměstnanec ve výkonu vazby, je překážkou na jeho straně, musí zaměstnavatel tuto situaci respektovat, a to především z důvodu presumpce nevin, která platí v českém trestním právu. Jiná situace nastane v případě, že by byl zaměstnanec pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na dobu delší než jeden rok, nebo byl-li pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin spáchaný při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na dobu nejméně šesti měsíců, jak je uvedeno v § 55 odst. 1 písm. a) zákoníku práce. Zaměstnavatel může se zaměstnancem, který je ve výkonu vazby, rozvázat pracovní poměr podle § 55 odst. 1 písm. b), poruší-li povinnosti vyplývající z právních předpisů vztahujících se k jím vykonané práci zvláště hrubým způsobem, samozřejmě za předpokladu, že tyto povinnosti porušil.

Dalším problémem, který úzce souvisí se zaměstnáním, je možnost pracovních příležitostí pro obviněné ve výkonu vazby. Obvinění mohou být sice na vlastní žádost po dobu trvání výkonu vazby pracovníě zařazeni, jak je uvedeno v § 19 zákona č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby, ale vzhledem k tomu, že se věznic v současné době potýkají s nedostatkem pracovních příležitostí pro odsouzené, u kterých se průměrná zaměstnanost pohybuje pod hranicí 60%, se tak děje jen výjimečně. Pokud jsou obvinění zaměstnáváni, tak jen pro potřeby věznic, a to pouze na drobné pracovní úkoly.

2.3 Narušení osobních vztahů s rodinou a blízkými

Dalším závažným problémem, který s sebou výkon vazby přináší, je narušení osobních vztahů s rodinou. Udržení pozitivních sociálních vazeb, kontakt s rodinou a blízkými, to vše je velmi důležitým faktorem ve výkonu vazby. Důvěra a podpora rodiny jsou v těžké životní situaci, jakou výkon vazby pro většinu osob je, neocenitelné. Udržování kontaktu s rodinnými příslušníky je pro obviněné ve vazbě daleko problematičtější než např. u odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody, což vede k vytváření nerovných podmínek ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Vzhledem k faktu, že o jejich vině dosud nebylo pravomocně rozhodnuto, je tato situace

pro obviněné velmi stresující. Zvláště komplikovaná je situace u obviněných podle § 67 písm. b) TrŘ – koluzní vazba. Jak je výše uvedeno, u těchto obviněných návštěvy povoluje a dozoruje příslušný orgán činný v trestním řízení a zároveň kontroluje jejich korespondenci. Z těchto důvodů dochází mnohdy k prodloužení lhůt k předávání dopisů, což podle Sochůrka zejména prvověznění v prvních týdnech pobytu ve vazbě nesou velice těžko. Podobně v počátečních stádiích vyšetřování má obviněný pocit, že se nic neděje, nechodí za ním vyšetřovatel a často ani obhájce.²⁸

Možnosti, které mají vazebně stíhaní obvinění k udržování kontaktu s rodinnými příslušníky, jsou v podstatě stejné jako u odsouzených, jenom s tím rozdílem, že jsou výrazněji omezeny. Obvinění mají možnost udržovat kontakt s rodinou prostřednictvím korespondence, mohou používat telefon nebo požádat o návštěvu. Otázky týkající se návštěv, korespondence a používání telefonního přístroje jsou upraveny zákonem č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, dále vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., řád výkonu vazby, a nejpodrobněji pak vnitřním řádem pro obviněné, které vydávají jednotlivé vazební věznice.

2.3.1 Korespondence

Obviněný, jak je uvedeno v § 13 odst. 1 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, může přijímat a na svůj náklad odesílat korespondenci bez omezení. Ovšem tato korespondence podléhá kontrole ze strany vězeňské služby a v případě obviněných podle § 67 písm. b) TrŘ podléhá korespondence kontrole orgánů činných v trestním řízení, což mnohdy vede k prodloužení odeslání a doručování korespondence. V § 41 odst. 2 řádu výkonu vazby je uvedeno, že obviněnému, který nemá vlastní peněžní prostředky, hradí jeho korespondenci s obhájcem, se státními orgány České republiky nebo mezinárodními organizacemi, které jsou podle mezinárodní smlouvy, jíž je Česká republika vázána, příslušné k projednávání podnětů týkajících se ochrany lidských práv, věznice. V praxi se stává, že první dopis, který obviněný posílá nejen výše uvedeným institucím, hradí věznice, což je v případech, kdy obviněný nemá u sebe žádné finanční prostředky, velmi důležité z důvodu informování rodiny o jeho současné situaci.

---

²⁸ Sochůrek, J. Kapitoly z penologie, 2. díl. Liberec: TU, 2007, s. 36.

2.3.2 Užívání telefonu

Obvinění mají možnost požádat o povolení použití telefonu k hovoru s osobou blízkou. K realizaci telefonních hovorů slouží telefonní stanice, která je vybavena digitálním záznamovým zařízením a na které jsou provedena bezpečnostní opatření k zamezení všech přichozích hovorů, volání na tzv. zelené linky a odesílání SMS zpráv. V případě povoleného hovoru má obviněný možnost zakoupit si telefonní kartu ve vězeňské prodejně nebo mu může být tato karta poslána poštou anebo předána při návštěvě. Telefonní hovory se uskutečňují zpravidla v pracovní době a bývá jim přítomen ředitelem pověřený zaměstnanec. Obviněný může také uskutečňovat telefonní hovory se svým obhájcem s tím, že telefonní automat není odposloucháván a není prováděn ani záznam hovoru. K používání telefonního přístroje nemají obvinění nárok přímo ze zákona, proto pokud nemají obvinění finanční prostředky k zakoupení telefonní karty anebo pokud jim není do věznice doručena, nemohou telefonní hovory uskutečňovat. Žádost o povolení telefonního hovoru schvaluje vedoucí oddělení výkonu vazby. Z praxe vím, že k povolení telefonního rozhovoru s rodinou dochází jen ve velmi závažných případech, naproti tomu povolení k rozhovoru s obhájcem je uděleno vždy.

2.3.3 Návštěvy

Obvinění ve výkonu vazby mají také možnost přijímat návštěvy. Ty jsou však omezeny jak časově, tak počtem osob, a to jednou za tři týdny, v délce trvání třiceti minut a v počtu nejvýše čtyř osob. Jak je uvedeno v § 44 odst. 4 řádu výkonu vazby, návštěvy se uskutečňují zpravidla v pracovních dnech v denní době v návštěvní místnosti věznice, která je za tímto účelem vhodně upravená a vybavená. Pro obviněné podle § 67 písm. b) TrŘ je možnost návštěvy podmíněna souhlasem orgánů činných v trestním řízení. I samotný průběh návštěvy může být stresující nejen pro samotné obviněné, ale především pro jejich návštěvníky. Ti se musí při vstupu do vazební věznice podrobit osobním prohlídkám a kontrolám všech osobních věcí. Dále je mezi obviněným a návštěvou umístěna dělicí přepážka, která sice, jak je uvedeno v § 44 odst. 4 řádu výkonu vazby, nesmí bránit běžnému hovoru a vizuálnímu kontaktu obviněného s návštěvníky, ale ve skutečnosti je to pro tyto osoby velmi nepříjemné.

2.4 Závislost na okolí

Obviněný ve výkonu vazby se ocitá v úplně jiném světě, než se pohyboval doposud. Před nástupem do výkonu vazby měl možnost být aktérem své činnosti, mohl se volně pohybovat, pracovat, byl relativně nezávislý. O toto vše, ale i daleko více ve vazbě přichází. Nemožnost pracovat a vydělávat peníze ho dělá materiálně závislým na pomoci ze strany rodiny a přátel. Tato situace bývá finančně velmi náročná, zvláště pro rodinu, která obviněného ve vazbě podporuje.

2.4.1 Finanční podpora

V § 16 odst. 1 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, je sice uvedeno, že obviněný má právo na nákup potravin a věcí osobní potřeby nejméně jednou týdně, ale pokud obviněný nemá finanční prostředky anebo, jak je uvedeno v § 51 odst. 3 řádu výkonu vazby, má-li obviněný v úschově věznice menší částku peněz, než je předpokládaná cena jízdného do místa trvalého bydliště a výše stravného na jeden den, nákup potravin a dalších věcí se mu neumožní. Pak obviněnému nezbývá nic jiného, než se spoléhat na to, že někdo z rodiny nebo přátel mu peníze pošle. Možnost přijímat peníze má obviněný prakticky neomezeně. Podle § 16 odst. 4 zákona o výkonu vazby je věznice povinna zajistit jejich bezpečné uložení a umožnit obviněnému na jeho náklady s nimi disponovat. Obvinění si za ně mohou, zpravidla formou bezhotovostní platby, pořizovat potravinářské, drogistické a průmyslové zboží v prodejnách, které jsou pro ně ve věznici zřizovány. Minimální sortiment zboží vězeňské prodejny stanovuje ředitel příslušné vazební věznice a je uveřejněn ve vnitřním řádu. Ředitel vazební věznice je také podle § 50 odst. 3 řádu výkonu vazby oprávněn stanovit nejvyšší peněžní částku, za kterou může obviněný jednorázově nakoupit. Při propuštění obviněného z výkonu vazby na svobodu se mu zůstatek na jeho účtu, jak je uvedeno v čl. 15 písm. 8 vnitřního řádu pro obviněné, vyplátí podle možnosti v hotovosti, nejméně však částka nutná na cestu do místa bydliště. Pokud věznice nemá dostatek hotovosti, je zbývající finanční částka obviněnému zaslána na jím označený účet nebo uvedenou adresu v České republice, a to na náklady a riziko věznice.

2.4.2 Balíčky

V § 16 odst. 2 a 3 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, je uvedeno, že obviněný může jednou za dva týdny přijmout při návštěvě nebo poštou doručeny balíček s potravinami, knihami a věcmi osobní potřeby do váhy 5 kg. Právo na přijetí balíčku vzniká obviněnému od počátku výkonu vazby. Tyto balíčky podléhají kontrole orgánů vězeňské služby, a pokud obsahují věci, které odporují účelu výkonu vazby nebo které není dovoleno mít podle řádu výkonu vazby v cele, obviněnému se nepředávají. Balíček je rozbalován zásadně za přítomnosti obviněného a vrchního dozorce v místnosti, která je pro tyto účely určena a řádně vybavena. Před tím, než je obviněnému balíček vydán, je ověřena jeho totožnost. Jak je uvedeno v § 48 odst. 2 řádu výkonu vazby, balíček nesmí obsahovat cennosti, peníze, zbraně, alkoholické nápoje, výrobky obsahující líh a jiné těkavé látky, léky a léčiva, potraviny podléhající rychlé zkáze, konzervy, nápoje a potraviny ve skleněném obalu, výrobky v tlakových nádobách, tiskoviny nebo materiály propagující národnostní, etnickou, rasovou nebo náboženskou nesnášenlivost, fašismus a podobná hnutí, násilí a krutost nebo obsahující popis výroby a použití psychotropních látek, jedů a výbušnin. Aby mohl obviněný ve vazbě přijímat balíčky, musí mu je někdo poslat. V drtivé většině jsou to rodinní příslušníci a blízcí přátelé obviněných, pro které jsou to nemalé výdaje.

2.5 Dílčí shrnutí

Jak již bylo zmíněno několikrát, je umístění obviněného do vazby velmi citelným zásahem do jeho života. S tímto zásahem bývají často spojeny sociální a psychické problémy, které jsou o to větší, jedná-li se o obviněné, kteří se ve vazbě ocitají poprvé. Z praxe vím, že podpora rodiny hraje u obviněných velkou roli a u mnohých může být zásadní. Tato podpora může mít různou podobu, počínaje materiální (balíčky) přes finanční a psychickou konče. Poslední ze jmenovaných je, dle mého názoru jednou z nejdůležitějších. Obviněný, který je vytržený z normálního života potřebuje vědět, že rodina stojí za ním a že má její podporu. Návštěvy, korespondence, telefonní hovory to vše má pozitivní vliv na psychiku obviněného. Z tohoto důvodu se domnívám, že návštěvy obviněného ve vazbě rodinnými příslušníky by neměly být zákonem

omezovány a ani limitovány. Jsem si vědom, že určitá pravidla stanovená být musí, nicméně návštěva jedenkrát za tři týdny po dobu třiceti minut mi případně zcela nedostačující. Udržování kontaktu s rodinou má i další pozitivní význam a to, že pomáhá obviněným vyplnit volný čas, kterého mají ve vazbě skutečně hodně.

3. Možnosti pomoci obviněným

3.1 Úvod

Obvinění, kteří se dostanou do výkonu vazby, bez ohledu na to, zda je to poprvé či opakovaně, se ocitají ve velmi náročné životní situaci. Tito obvinění jsou odříznuti od okolního světa, mají omezenou možnost komunikace s rodinou a přáteli a minimální možnost disponovat se svým časem. Pro tyto obviněné je daleko těžší řešit rodinné problémy a nečekané události, které by, pokud by zůstali na svobodě, řešili daleko snáze.

Preventivním opatřením proti vzniku negativních dopadů na obviněné ve vazbě je využívání institutů nahrazujících vazbu. Tyto instituty, o kterých rozhoduje pouze soud, předcházejí vzniku negativních dopadů vazby tím, že ponechají obviněného na svobodě. Instituty nahrazující vazbu byly podrobně popsány výše, pro přehled zopakují, že se jedná o nahrazení vazby písemným slibem, zárukou, dohledem probačního úředníka a nahrazení vazby peněžitou zárukou. Používání institutů nahrazujících vazbu je možné jen u některých obviněných, respektive u trestných činů vyjmenovaných v zákoně, které jsou obviněným kladeny za vinu.

Pokud se jedná o možnosti pomoci obviněnému, který se již ve vazbě ocitl, je jich několik. Obviněný může využít služeb sociálního kurátora, sociálního pracovníka, psychologa nebo pedagoga.

3.2 Sociální kurátor

Sociální kurátor je specializovaný sociální pracovník veřejné správy poskytující sociální, právní a psychickou pomoc osobám, které ji potřebují z důvodů svého sociálního vyloučení. Udržuje kontakt s klientem ve vazbě, a tak mu může pomoci řešit osobní, rodinnou a sociální situaci. Pomáhá i zmírnit krizové, konfliktní situace dané

specifikou vazby. Během výkonu trestu odnětí svobody může kurátor zprostředkovávat a pomoci udržovat rodinné vztahy, při návštěvách řešit s předstihem sociální problémy obviněných nebo odsouzených.

3.3 Sociální pracovník

Sociální pracovník je osoba, která poskytuje obviněným a odsouzeným základní sociálně-právní orientaci. Díky této spolupráci jsou vězni schopni se do určité míry účastnit života ve věznici a po propuštění se zapojit do společnosti. Sociální pracovník je v neustálém kontaktu se sociálním kurátorem, který do věznice dochází, a společně poskytují sociálně-právní poradenství a pomoc. Sociální pracovník je velmi důležitým článkem při řešení sociálních problémů obviněných. Na rozdíl od sociálního kurátora je zaměstnancem věznice, a tak může obviněným ihned pomoci s řešením jejich problémů již v počátečním stádiu.

3.4 Psycholog

Obvinění, kteří se ocitnou ve vazbě, mohou využívat i pomoci vězeňského psychologa. Tato pomoc je pro vazebně stíhané zásadní vzhledem k jejich nejistému postavení, závislém na rozhodnutí soudu, které je z psychologického hlediska velice náročné. Psycholog je speciálním pracovníkem, který je zaměstnancem věznice, což je velká výhoda, protože může poskytnout obviněným okamžitou pomoc. Z praxe vím, že pomoc psychologa je obviněnými hojně využívána, ale spíše než z důvodu řešení psychických potíží se obvinění snaží zpestřit si kontaktem s psychologem jinak všední a nudný pobyt mezi čtyřmi stěnami.

3.5 Pedagog

Pedagog je obdobně jako sociální pracovník a psycholog zaměstnancem věznice. Pomáhá obviněným vyplnit volný čas, kterého mají ve vazbě opravdu hodně. Obvinění se mohou ve vazbě účastnit různých vzdělávacích, zájmových a sportovních programů, které vede právě pedagog, jako je např. výuka cizích jazyků, kroužek češtiny, kulturně-vzdělávací kroužek nebo arteterapie (modelování z hlíny, kresba, lepení modelů). V praxi jsou služby pedagoga obviněnými velmi žádané. Obvinění se dobrovolně hlásí do různých zájmových kroužků, aby tak utekli všednosti vazby. Ale vzhledem k možnostem věznic, jejich prostorům a specifikům, které výkon vazby přináší, se pouze malé množství obviněných do nějakého kroužku dostane.

3.6 Dílčí shrnutí

I když se stát, respektive Vězeňská služba ČR, snaží obviněným ve vazbě poskytnout pomoc při zvládání tíživé situace, kterou výkon vazby představuje, je dle mého názoru tato pomoc nedostačující. Velké nedostatky bych spatřoval především ve sportovním nebo smysluplném využití volného času. Obvinění by měli mít možnost zúčastňovat se sportovních a zájmových činností v daleko větší míře, než je v současnosti běžnou praxí. Obvinění jsou v možnostech využití volného času podrobováni daleko větším restrikcím a limitům než odsouzení, což je podle mne nepřijatelné. Dlužno dodat, že Vězeňská služba nedisponuje v současné době dostatečnými prostředky, kterými by bylo možno tuto situaci řešit.

Významným faktorem, který má také vliv na obviněného, jsou i vztahy s druhými lidmi. Kromě vztahů s rodinou jsou to i vztahy se zaměstnanci věznice. Vedle pedagogů, psychologů a sociálních pracovníků je obviněný v denním kontaktu s příslušníky vězeňské služby. Ačkoliv tyto příslušníci, při řešení sociálních a psychických problémech obviněných, nehrají tak významnou roli, jako například psycholog nebo sociální pracovník, je jejich působení na obviněné nemalé. Dalo by se tedy říct, že právě tyto vztahy utváří určité klima, které je pro obviněné, při jednání se zaměstnanci důležité. Z praxe vím, že při jednání s obviněnými hraje velkou roli

především to, jak se chovají, zda jsou konfliktní, problémoví, než to z jakého trestného činu jsou podezřelí. Dalšími neméně důležitými vztahy jsou ty, které mají obvinění mezi sebou. Vzhledem k faktu, že obvinění si nemohou vybrat, s kým budou na cele, je pro ně životně důležité se spolubydlícími vyjít. Na celách se tak střetávají obvinění s různými názory, postoji a pohledem na svět a proto nalézání určitých kompromisů je velmi důležité.

II. Praktická část

4. Výzkumné šetření

Ve výzkumné části této práce jsem se zaměřil na obviněné, kteří jsou umístěni ve vazební věznici VS ČR Brno, a to na obviněné, kteří se ve vazbě ocitli poprvé, a na obviněné, kteří se ve vazbě ocitli opakovaně.

4.1 Hypotézy

Z teoretické části vyplynulo několik dílčích otázek, na základě kterých byly v rámci výzkumu stanoveny hypotézy. Následně byly tyto hypotézy podrobeny analýze a vyhodnoceny.

Hypotéza č. 1

Výkon vazby přináší ztrátu zaměstnání častěji u prvovězňených než u obviněných, kteří jsou ve vazbě opakovaně.

Hypotéza č. 2

Obvinění, kteří se ve vazbě ocitají opakovaně, udržují kontakt s rodinou snadněji než prvovězňení.

4.2 Metodologie šetření

Ve výzkumném šetření jsem se zaměřil na obviněné, kteří byli umístěni ve vazební věznici Brno. Výzkumný vzorek byl vybrán náhodně a tvořilo ho 56 obviněných mužů starších osmnácti let, na které soud uvalil vazbu za násilnou nebo majetkovou trestnou činnost.

Ve výzkumu byla použita technika dotazníkového šetření, která podle Řehoře patří k jedné ze základních sociologických technik sběru informací.²⁹ Dotazník byl koncipován jako soubor uzavřených a otevřených otázek. Z celkového počtu devatenácti otázek bylo sedm alternativních uzavřených, na které byla možnost odpovědi ANO nebo NE, dále sedm výběrových uzavřených otázek, u nichž respondent vybíral z nabízených odpovědí, a pět otevřených otázek. Dotazník jsem zvolil především pro jeho značnou jednoduchost vyhodnocování a interpretaci a také proto, že jsem mohl během krátké doby získat velké množství dat.

4.3 Pilotní testování dotazníku

Před uskutečněním samotného dotazníkového šetření byl proveden řízený rozhovor s třemi namátkou vybranými obviněnými, u kterých jsem měl možnost ověřit si srozumitelnost vytvořeného dotazníku. Po určitých změnách, které jsem provedl na základě rozhovorem získaných informací, obsahoval výsledný dotazník 19 otázek. Dalším krokem bylo pilotní testování již hotového dotazníku, které jsem provedl se dvěma obviněnými.

Účast zkoumaných osob byla dobrovolná a anonymní. Vyplňování dotazníků probíhalo v období ledna 2009.

---

²⁹ Řehoř, A. Metodologie I, Brno, IMS, 2004, s. 67.

4.4 Interpretace výsledků výzkumu

4.4.1 Charakteristika respondentů

Základní rozdělení obviněných, které bylo pro tuto práci nejdůležitější, ukázalo, že poprvé se ve vazbě ocitlo 32 obviněných (57,14%), naproti tomu opakovaně ve vazbě bylo 24 obviněných (42,85%) z celkového počtu 56 obviněných, kteří se dotazníkového šetření zúčastnili. Konkrétní výsledky tohoto šetření jsou uvedeny v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1:

Prvověznění	Opakovaně ve vazbě (ostatní obvinění)	Celkem
32	24	56
57,14 %	42,86 %	100 %

Jak je patrné z tabulky č. 2, ve dvou věkových skupinách, a to 26 až 35 a 36 až 45 let, je počet prvovězněných i ostatních obviněných téměř srovnatelný. Dotazníkového šetření se z celkového počtu 56 obviněných zúčastnili 4 obvinění (7,14%) ve věkové kategorii do 25 let, dále 21 obviněných (37,5%) z věkové kategorie 26–35 let, 20 obviněných (35,71%) z věkové kategorie 36–45 let, dále pak 9 obviněných (16,07%) ve věkové kategorii 46–55 let a v poslední věkové kategorii nad 56 let to byli 2 obvinění (3,57%). Dále šetření ukázalo, že prvověznění měli věkovou převahu v prvních třech věkových kategoriích (do 45 let), oproti tomu v posledních dvou věkových kategoriích (nad 46 let) měli převahu ostatní obvinění.

Tabulka č. 2: Přehled obviněných dle věku

Věk	Prvověznění	Ostatní obvinění	Prvověznění	Ostatní obvinění
do 25 let (včetně)	4	0	12,5 %	0 %
26 až 35	13	8	40,63 %	33,34 %
36 až 45	12	8	37,5 %	33,34 %
46 až 55	3	6	9,37 %	25 %
56 a více	0	2	0 %	8,32 %
Celkem	32	24	100 %	100 %

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 20 obviněných (35,71%), kteří uvedli v dotazníku dosažené vzdělání základní. Necelá polovina obviněných uvedla dosažené vzdělání vyučen, tvořilo ji 25 obviněných (44,64%). Dosažené středoškolské vzdělání s maturitou uvedlo 10 obviněných (17,85%), vyšší odborné vzdělání neuvedl žádný z dotazovaných obviněných a pouze 1 obviněný (1,78%) uvedl dosažené vzdělání vysokoškolské. Konkrétní výsledky tohoto šetření jsou uvedeny v tabulce č. 3.

Tabulka č. 3: Přehled obviněných dle dosaženého vzdělání

Dosažené vzdělání	Prvověžnění	Ostatní obvinění	Prvověžnění	Ostatní obvinění
základní	10	10	31,25 %	41,67 %
vyučen	15	10	46,87 %	41,67 %
středoškolské s maturitou	6	4	18,75 %	16,66 %
vyšší odborné	0	0	0 %	0 %
vysokoškolské	1	0	3,13 %	0 %
Celkem	32	24	100 %	100 %

Maximální doba trvání vazby činí podle trestního řádu 4 roky.³⁰ Z dotazovaných obviněných jich 10 (17,85%) uvedlo délku trvání vazby do 2 měsíců, 22 obviněných (39,28%) uvedlo délku trvání vazby 3–5 měsíců a 21 obviněných (37,5%) uvedlo délku trvání vazby 6–8 měsíců. Naproti tomu délku trvání vazby 9–11 měsíců uvedl pouze 1 obviněný (1,79%) a taktéž 1 obviněný (1,79%) uvedl délku trvání vazby 12–14 měsíců. Déle než 14 měsíců byl ve vazbě rovněž pouze 1 obviněný (1,79%), tento obviněný byl ve vazbě již 25 měsíců. Přehled odpovědí obviněných je znázorněn v tabulce č. 4. Z této tabulky je dále patrné že, převážná část obviněných, celkem 43 (76,78%), bylo ve vazbě mezi 3 až 8 měsíci.

³⁰ Viz zákon č. 265/2001 Sb § 71 odst. 8 TrŘ

Tabulka č. 4: Přehled obviněných dle délky trvání vazby

Délka trvání vazby	Prvověznění	Ostatní obvinění	Prvověznění	Ostatní obvinění
do 2 měsíců (včetně)	7	3	21,87 %	12,5 %
3–5 měsíců	12	10	37,5 %	41,67 %
6–8 měsíců	11	10	34,37 %	41,67 %
9–11 měsíců	0	1	0 %	4,16 %
12–14 měsíců	1	0	3,13 %	0 %
déle než 14 měsíců	1	0	3,13 %	0 %
Celkem	32	24	100 %	100 %

4.4.2 Interpretace šetření

Hypotéza č. 1

Výkon vazby přináší ztrátu zaměstnání častěji u prvovězněných než u obviněných, kteří jsou ve vazbě opakovaně.

Jak již bylo zmíněno výše, uvalení vazby by nemělo být důvodem ke zrušení pracovního poměru s obviněným. Je tomu tak ale i ve skutečnosti? Akceptují zaměstnavatelé situaci, ve které se jejich zaměstnanec ocitl? Aby bylo možno zodpovědět tyto otázky, bylo nutné zjistit, zda obvinění před nástupem do výkonu vazby pracovali, či nikoli. Z tabulky č. 5 je patrné, že z celkového počtu 32 prvovězněných jich 14 (43,75%) před nástupem do vazby pracovalo, což bylo mírným zklamáním. Pozitivním zjištěním bylo, že z těchto 14 obviněných bylo 12 z nich (85,72%) v pracovním poměru déle než dva roky, což je naprostá většina. Méně než dva roky byl zaměstnán 1 obviněný (7,14%) a také 1 obviněný (7,14%) pracoval méně než 1 rok (viz tab. č. 6). Oproti tomu obviněných, kteří byli ve vazbě poprvé, bylo 18 nezaměstnaných (56,25%). Dále šetření ukázalo, že mezi ostatními obviněnými bylo 16 nezaměstnaných (66,66%) a 8 obviněných (33,34%) před nástupem do vazby pracovalo, z nich 5 (62,5%) méně než 1 měsíc, 2 (25%) méně než rok a pouze 1 (12,5%) déle než dva roky (viz tabulka č. 6).

Tabulka č. 5:

	Prvověznění	Ostatní obvinění	Prvověznění	Ostatní obvinění
Pracující	14	8	43,75 %	33,34 %
Nezaměstnaní	18	16	56,25 %	66,66 %
Celkem	32	24	100 %	100 %

Tabulka č. 6: Délka pracovního poměru obviněných

	Prvověznění	Ostatní obvinění	Prvověznění	Ostatní obvinění
Příležitostně	0	0	0 %	0 %
méně než 1 měsíc	0	5	0 %	62,5 %
méně než 1 rok	1	2	7,14 %	25 %
méně než 2 roky	1	0	7,14 %	0 %
více než 2 roky	12	1	85,72 %	12,5 %
Celkem	14	8	100 %	100 %

Hypotéza č. 1 je stanovena tak, že předpokládá určitý rozdíl v udržení si zaměstnání mezi oběma zkoumanými skupinami obviněných. Při zjišťování, zda vazba přináší ztrátu zaměstnání, jsem použil pět otázek. Z tabulky č. 7 vyplývá, že z celkového počtu 14 prvovězněných jich 8 (57,14%) uvedlo, že současný pobyt ve vazbě pro ně znamenal ztrátu zaměstnání a 6 (42,86%) jich zatím o práci nepřišlo. Faktorem, který by se na ztrátě zaměstnání mohl podílet, je mj. i délka vazby. Jak je patrné z tabulky č. 8, o práci zatím nepřišli prvověznění, kteří jsou ve vazbě do 2 měsíců, na druhé straně většina prvovězněných, kteří o zaměstnání přišli, byli ve vazbě déle než 6 měsíců. Ve druhé skupině obviněných, kteří byli ve vazbě opakovaně, jich o práci přišlo 6 (75%) a o práci zatím nepřišli 2 obvinění (25%). I u těchto obviněných byl delší pobyt ve vazbě provázen ztrátou zaměstnání, konkrétně 3 obvinění, kteří byli ve vazbě mezi 6 a 8 měsíci, a 1 obviněný, který byl ve vazbě mezi 9 a 11 měsíci, uvedli, že když byli ve vazbě, zaměstnavatel s nimi rozvázal pracovní poměr (viz tabulka č. 8). Z tabulky č. 8 je dále patrné, že z ostatních obviněných, kteří zatím o práci nepřišli, byl 1 ve vazbě do 2 měsíců a 1 obviněný 3 až 5 měsíců.

Tabulka č. 7: Ztráta zaměstnání v důsledku vazby

	Prvověznění	Ostatní obvinění	Prvověznění	Ostatní obvinění
Ano	8	6	57,14 %	75 %
zatím ne	6	2	42,86 %	25 %
Celkem	14	8	100 %	100 %

Tabulka č. 8: Ztráta zaměstnání z pohledu délky vazby

	Prvověznění		Ostatní obvinění	
	Ano	Zatím ne	Ano	Zatím ne
do 2 měsíců (včetně)	0	3	0	1
3–5 měsíců	3	3	2	1
6–8 měsíců	4	0	3	0
9–11 měsíců	0	0	1	0
12–14 měsíců	1	0	0	0
déle než 14 měsíců	0	0	0	0
Celkem	8	6	6	2

Závěrečnou otázku, která se týkala zaměstnání, jsem položil všem obviněným bez ohledu na to, zda před nástupem do výkonu vazby pracovali, či nikoli. Tato otázka se týkala toho, zda by po propuštění z vazby na svobodu chtěli pracovat. Jak je znázorněno v tabulce č. 9, zájem o práci po propuštění projevilo 14 prvovězněných (43,75%) a z ostatních obviněných to bylo 8 (33,34%). Na druhé straně zájem pracovat po propuštění z vazby neprojevilo 18 prvovězněných (56,25%) a 16 obviněných (66,66%), kteří byli ve vazbě opakovaně. Konkrétní výsledky tohoto šetření jsou uvedeny v tabulce č. 9.

Tabulka č. 9:

	Prvověznění	Ostatní obvinění	Prvověznění	Ostatní obvinění
bude pracovat	14	8	43,75 %	33,34 %
nebude pracovat	18	16	56,25 %	66,66 %
Celkem	32	24	100 %	100 %

Hypotéza č. 2

Obvinění, kteří se ve vazbě ocitají opakovaně, udržují kontakt s rodinou snadněji než prvověznění.

Tato hypotéza je postavena na předpokladu, že prvověznění mohou mít větší problémy při udržování kontaktů s rodinou než obvinění, kteří jsou ve vazbě opakovaně. Důvodem pro tento předpoklad je, že obvinění, kteří jsou ve vazbě poprvé, se ocitají v pro ně nezvyklé a neznámé situaci na rozdíl od obviněných, kteří již ve výkonu vazby byli a vědí, co je čeká. K potvrzení či vyvrácení této hypotézy jsem zařadil do dotazníku devět otázek, kterými jsem zjišťoval, zda obvinění mají rodinu, jak se jejich rodina staví k situaci, do které se dostali, zda s rodinou udržují kontakt, jestli mají ve vazbě návštěvy a kdo je navštěvuje. Při vyhodnocování dotazníku se ukázalo, že 31 prvovězněných (96,87%) má rodinu a pouze 1 (3,13%) uvedl, že rodinu nemá. Z ostatních obviněných jich 21 (87,5%) uvedlo, že rodinu má a 3 (12,5%) na tuto otázku odpovědělo negativně (viz tabulka č. 10).

Tabulka č. 10: Rodina

	Prvověznění	Ostatní obvinění	Prvověznění	Ostatní obvinění
Ano	31	21	96,87 %	87,5 %
Ne	1	3	3,13 %	12,5 %
Celkem	32	24	100 %	100 %

Dalším potřebným krokem bylo zjistit, jak se k jejich současné situaci staví rodina. Z odpovědí obviněných je patrné, že naprostá většina dotazovaných má podporu rodiny.

Jak lze z tabulky č. 11 vyčíst, s podporou rodiny může počítat 29 prvovězňených (93,54%) a 20 (95,24%) ostatních obviněných. Dále 1 prvovězňený (3,23%) uvedl, že o jeho pobytu ve vazbě rodina neví a také 1 prvovězňený (3,23%) uvedl, že s ním rodina přestala komunikovat. Z ostatních obviněných pouze 1 (4,76%) uvedl, že kvůli vazbě se mu rozpadá rodina.

Tabulka č. 11: Reakce rodiny na vazbu

	Prvovězňení	Ostatní obvinění	Prvovězňení	Ostatní obvinění
Mám její podporu.	29	20	93,54 %	95,24 %
Rodina neví, že jsem ve vazbě.	1	0	3,23 %	0 %
Kvůli vazbě se mi rozpadá rodina.	0	1	0 %	4,76 %
Rodina se mnou nekomunikuje.	1	0	3,23 %	0 %
Celkem	31	21	100 %	100 %

Dále z šetření vyplynulo, že z 31 prvovězňených, kteří kladně odpověděli na dotaz, zda mají rodinu, jich 30 (96,77%) ve vazbě udržuje kontakty s rodinou. Z ostatních obviněných to bylo 20 (95,24%) z celkového počtu 21. Konkrétní výsledky tohoto šetření jsou uvedeny v tabulce č. 12.

Tabulka č. 12: Kontakt s rodinou

	Prvovězňení	Ostatní obvinění	Prvovězňení	Ostatní obvinění
Ano	30	20	96,77 %	95,24 %
Ne	1	1	3,23 %	4,76 %
Celkem	31	21	100 %	100 %

Nejčastější formou kontaktu s rodinou, kterou obvinění z nabízených možností označili, byl dopis a návštěva. Z tabulky č. 13 se dá vypočítat, že všichni obvinění, prvovězňáci i ostatní obvinění, kteří udržují kontakt s rodinou, tak provádějí prostřednictvím dopisu. Druhá nejčastější forma kontaktu s rodinou u dotazovaných obviněných byla návštěva. Vzhledem k tomu, že většina dotazovaných obviněných udržuje kontakt s rodinou několika způsoby, bylo nutné s tímto faktem při tvorbě možných odpovědí v dotazníku počítat. Výsledkem tohoto šetření bylo, že pouze telefonický kontakt s rodinou neudrží žádný z dotazovaných. Žádný z dotazovaných také nevolil možnost pouze návštěvy. Oproti tomu velká většina všech dotazovaných volila kombinaci dopisu a návštěvy, konkrétně to bylo 17 prvovězňáků (56,67%) a 13 ostatních obviněných (65%). V pořadí druhá nejčastější odpověď na dotaz, jakým způsobem udržují kontakt s rodinou, byla prostřednictvím dopisu. Tuto možnost odpovědi označilo 8 prvovězňáků (26,66 %) a 5 ostatních obviněných (25%). Dále následovala odpověď telefon i dopis, a to u 3 prvovězňáků (10%) a u 2 ostatních obviněných (10%). Všechny tři formy kontaktu s rodinou dohromady uvedli ze všech dotazovaných pouze 2 prvovězňáci (6,67%). Přehled odpovědí, které obvinění volili, je znázorněn v tabulce č. 13.

Tabulka č. 13: Forma kontaktu s rodinou

	Prvovězňáci	Ostatní obvinění	Prvovězňáci	Ostatní obvinění
telefon	0	0	0 %	0 %
dopis	8	5	26,66 %	25 %
návštěva	0	0	0 %	0 %
telefon, dopis	3	2	10 %	10 %
dopis, návštěva	17	13	56,67 %	65 %
návštěva, telefon	0	0	0 %	0 %
návštěva, dopis, telefon	2	0	6,67 %	0 %
Celkem	30	20	100 %	100 %

Dále se šetřením ukázalo, že pravidelné návštěvy ve výkonu vazby má 19 prvovězňů (59,37%) a 13 ostatních obviněných (54,17%). Konkrétní výsledky tohoto šetření jsou uvedeny v tabulce č. 14. Z dotazníku také vyplynulo, že nejčastěji navštěvují dotazované obviněné ve vazbě jejich manželky a přítelkyně. Tuto možnost odpovědi označilo 7 prvovězňů (36,85%) a stejně tak 7 (53,85%) ostatních obviněných. Dotazovaní obvinění dále uváděli, že je ve vazbě také často navštěvuje partnerka a děti, u prvovězňů to bylo 5 (26,32%) a u ostatních obviněných to byly 4 (30,76%) dotazovaní. Návštěvy rodičů uvedli pouze 3 prvovězňů (15,78%). Návštěvu rodiče a partnerka ve svých odpovědích označili 4 prvovězňů (21,05%) a 2 ostatní obvinění (15,39%). Návštěvy pouze dětí neuvedl žádný z dotazovaných obviněných (viz tabulka č. 15).

Tabulka č. 14

	Prvovězňů	Ostatní obvinění	Prvovězňů	Ostatní obvinění
Ano	19	13	59,37 %	54,17 %
Ne	13	11	40,63 %	45,83 %
Celkem	32	24	100 %	100 %

Tabulka č. 15

	Prvovězňů	Ostatní obvinění	Prvovězňů	Ostatní obvinění
Manželka, přítelkyně	7	7	36,85 %	53,85 %
Partnerka a děti	5	4	26,32 %	30,76 %
Rodiče	3	0	15,78 %	0 %
Děti	0	0	0 %	0 %
Partnerka a rodiče	4	2	21,05 %	15,39 %
Celkem	19	13	100 %	100 %

4.5 Verifikace hypotéz

Hypotézy, které byly stanoveny na začátku výzkumného šetření, se týkají obviněných mužů starších osmnácti let. Tito obvinění byli umístěni ve vazební věznici Brno.

Hypotéza č. 1

Výkon vazby přináší ztrátu zaměstnání častěji u prvovězňených než u obviněných, kteří jsou ve vazbě opakovaně.

V rámci šetření jsem dospěl k výsledku, že ze 14 prvovězňených, kteří uvedli, že před nástupem do vazby pracovali, jich během vazby o práci přišlo 8 (57,14%). Z 8 ostatních obviněných, kteří před nástupem do vazby pracovali, jich o práci přišlo 6 (75%).

Z výše uvedeného vyplývá, že hypotéza č. 1 je falzifikována.

Hypotéza č. 2

Obvinění, kteří se ve vazbě ocitají opakovaně, udržují kontakt s rodinou snadněji než prvovězňení.

Ze šetření vyplynulo, že z 31 prvovězňených, kteří uvedli, že mají rodinu, jich kontakt s rodinou udržuje 30 (96,77%). Z celkového počtu 21 ostatních obviněných, kteří mají rodinu, jich 20 (95,23%) udržuje kontakt s rodinou.

Z výše uvedeného vyplývá, že hypotéza č. 2 je falzifikována.

4.6 Dílčí shrnutí

Ve výzkumném šetření jsem se zaměřil na vazebně stíhané obviněné, kteří byli umístěni ve vazební věznici Brno. Prostřednictvím dotazníkového šetření jsem oslovil 56 obviněných a pokusil se zmapovat jejich současnou situaci, rodinnou situaci a také problémy, které jim vazba přinesla. Výsledky dotazníkového šetření ukázali, že z celkového počtu 56 obviněných jich poprvé ve vazbě bylo 32 a opakovaně 24. Tento údaj byl pro tuto práci stěžejní, protože tato práce byla zaměřena především na prvovězněné a v dalším šetření hrál významnou roli. Prostřednictvím dotazníku jsem se pokusil nalézt odpověď na dvě otázky, které vyplynuly z teoretické části. První otázka byla, zda výkon vazby přináší ztrátu zaměstnání častěji u prvovězněných než u obviněných, kteří jsou ve vazbě opakovaně. Jak se při vyhodnocování výsledků ukázalo, tak o práci přišlo ze 14 pracujících prvovězněných 8 obviněných a z 8 ostatních obviněných, kteří před nástupem do vazby pracovali, bylo to 6, čímž se předpokládaná hypotéza nenaplnila. Druhá otázka, která se týkala udržování kontaktů obviněných s rodinou, zněla: „Obvinění, kteří se ve vazbě ocitají opakovaně, udržují kontakt s rodinou snadněji než prvověznění.“ Ani tato hypotéza nebyla potvrzena. Jak je z výsledků šetření patrné, tak z 31 prvovězněných, kteří uvedli, že mají rodinu, jich kontakt s rodinou udržuje rovných 30. U ostatních obviněných to bylo 20 z celkového počtu 21 obviněných, kteří rodinu mají.

5. Závěr

Jak již bylo zmíněno několikrát, je výkon vazby institutem, který výrazně zasahuje do osobních práv obviněného. A s přihlédnutím k faktu, že o jeho vině nebylo doposud pravomocně rozhodnuto, se jedná o zásah opravdu závažný. To, zdali je tento zásah do lidských práv opravdu nezbytným, nelze nikdy dopředu s jistotou říci. To ukáže až čas. Proto by orgány rozhodující o uvalení vazby měly postupovat při rozhodování co možná nejdůsledněji a vždy s přihlédnutím k jednotlivým případům a k jeho specifikům. Umístění obviněného do vazby může mít neblahý vliv nejen na samotného obviněného, ale i na jeho rodinu. Obviněný, který se dostane do vazby, se totiž ocitá v situaci, na kterou se nemohl dopředu nijak připravit, a v případě prvovězňených je to o to těžší, že tato situace je zcela neznámá. Možných negativních důsledků, které výkon vazby s sebou přináší, není málo, počínaje sociálními a psychickými končce. To, že vazba má velký vliv na psychiku obviněného, dokládá i skutečnost, že sebevražednost obviněných ve výkonu vazby je relativně častější než u odsouzených ve výkonu trestu.

I přes všechna negativa, která výkon vazby provází, má vazba jednu nespornou výhodu. Tou výhodou je, jak i vyplývá z její podstaty, zajištění přítomnosti obviněného na průběhu trestního řízení a v případě jeho následného odsouzení okamžitý nástup do výkonu trestu. Čímž odpadají problémy s vyhýbáním se nástupu odsouzených do výkonu trestu.

Cílem této práce není a ani nemůže být poskytnutí návodu obviněným na zvládání stresových situací, které výkon vazby provázejí. To, jak obviněný zvládne pobyt ve vazbě, záleží především na konkrétním jedinci, jeho psychické odolnosti a sociálním zabezpečením, ale také na podpoře jeho rodiny a blízkých. Tato práce mapuje vývoj vazby od roku 1918, tedy od vzniku samostatného Československa, až po její současnou podobu. Zaměřil jsem se na právní úpravu institutu vazby, práva a povinnosti, které obvinění ve výkonu vazby mají, a také na popis možností, kterými se dá vazba nahradit. V teoretické části jsou dále popsány možné problémy, které mohou obviněné ve vazbě potkat, a také možnosti pomoci, které vězeňská služba obviněným nabízí při jejich řešení. V praktické části jsem prostřednictvím dotazníkového šetření zjišťoval, zda

prvověznění mají větší problémy při udržování kontaktu s rodinou než obvinění, kteří jsou ve vazbě opakovaně, a také zda je ztráta zaměstnání v důsledku vazby častější u prvovězněných než u ostatních obviněných. Přínos této práce spatřuji především v tom, že může poskytnout ucelený přehled informací souvisejících s výkonem vazby a s problémy, které mohou obviněné ve vazbě potkat.

6. Resumé

Bakalářská práce se zabývá možnými negativními dopady výkonu vazby na obviněné, kteří jsou ve vazbě poprvé, a také přibližuje samotný výkon vazby.

Teoretická část je rozdělena do třech kapitol. První kapitola je věnována historickému vývoji institutu vazby na území České republiky od roku 1918, tedy od vzniku samostatného státu československého, až po současnou právní úpravu. V další části jsou vyjmenovány a popsány jednotlivé důvody, pro které může soud vazbu uvalit, ale i instituty, kterými je možno výkon vazby nahradit. Dále jsou zde popsány práva a povinnosti, kterými obvinění ve vazbě disponují. V druhé kapitole jsem se zaměřil na zmapování a popis možných negativních dopadů vazby. Poslední kapitola teoretické části se zabývá možnostmi pomoci obviněným ve výkonu vazby v řešení jejich sociálních a psychických problémů.

V praktické části je uvedeno srovnání prvovězněných a ostatních obviněných, kteří se ve vazbě ocitli opakovaně. Toto srovnání se týká především možné ztráty zaměstnání a problémů při udržování kontaktů s rodinou.

7. Anotace

Tato bakalářská práce nastiňuje problematiku spojenou s výkonem vazby, snaží se zmapovat a popsat možné dopady výkonu vazby na obviněné. V teoretické části je popsán historický vývoj institutu vazby a její současná právní úprava včetně práv a povinností obviněných ve výkonu vazby. Dále jsou zde popsány možné negativní dopady výkonu vazby na obviněné a možnosti pomoci při jejich řešení. Praktická část je věnována zpracování výsledků získaných z dotazníků pro obviněné.

Klíčová slova

Výkon vazby, prvověznění, obviněný, institut vazby, sociální dopad, vězení, vývoj vazby, dotazník.

Annotation

This bachelor thesis outlines the issues related to power ties, seeks to map and describe the potential impact the performance of links to the accused. The theoretical part describes the historical development of the institute and its links current legislation, including the rights and obligations of the accused in the exercise of custody. There are also described the possible negative impact the performance of links to the accused and the possibility of assistance in dealing with them. The practical part is devoted to processing the results obtained from the questionnaires for the accused.

Keywords

Enforcement links, first person in the exercise of custody, accused, institute ties, social impact, prison, the development of ties, the questionnaire.

8. Použitá literatura a zdroje

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem ČSFR
- Zákon č. 119/1873 ř. z., jímž se uvádí trestní řád
- Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého
- Zákon č. 87/1950 Sb., o trestním řízení soudním
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby
- Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., řád výkonu vazby
- Vnitřní řád pro obviněné

Knihy a monografie

- Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T., a kol. *Trestní právo procesní, 4. aktualizované a přepracované vydání*. Praha: Linde Praha a.s., 2006, ISBN 80-7201-594-X
- Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M., *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004 2. vydání*. Praha: C. M. Beck, 2004, ISBN 80-7179-880-0
- Jelínek, a kol., *Trestní právo procesní 5. aktualizované vydání*. Praha: Linde, 2007, ISBN 978-80-7201-641-9
- Kejdová, M., Vaňková, Z. *Právo a sociální politika*. Brno: IMS, 2007
- Malý, K., a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. Praha: Linde Praha a.s., 2003, ISBN 80-7201-433-1
- Mandák, V., *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975.
- Řehoř, A., *Metodologie I*. Brno: IMS, 2004.
- Řehoř, A., *Metodické pokyny pro vypracování bakalářské a diplomové práce*. Brno: IMS, 2008.

- Růžička, M., Zezulová, J., *Zadržení a vazba v českém trestním procesu 1. vydání*. Praha: C. M. Beck, 2004, ISBN 80-7179-817-7
- Sekot, A., *Sociologie v kostce*. Brno: Paido, 2006, ISBN 80-7315-128-X
- Sochůrek, J., *Kapitoly z penologie 2. díl*. Liberec: TU v Liberci, 2007, ISBN 978-80-7372-204-3
- Vágnerová, M., *Psychologie pro pracovníky policie a vězeňské služby 1. díl*. Liberec: TU v Liberci, 2003, ISBN 80-7083-702-0
- Vantuch, P., *Obhajoba obviněného*. Praha: C. H. Beck, 1998, ISBN 80-7179-165-2
- Vlček, E., *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Brno: MU, 2006, ISBN 80-210-4056-4

Články, statě

- Baxa, J., *K některým problémům při rozhodování o vazbě v přípravném řízení očima soudce.*, Trestní právo, 1996, č. 12.
- Šámal, P., *K rozhodování o vazbě po novele trestního řádu provedeného zákonem č. 256/2001 Sb.* Soudní rozhledy, 2003, č. 4.
- Vantuch, P., *Nahrazení vazby zárukou a písemným slibem.* Právní rádce, 2003, č. 8.
- Vantuch, P., *Nahrazení vazby peněžitou zárukou.* Právní rádce, 2003, č. 9.

Internetové zdroje

- <http://www.vscr.cz>
- <http://www.juristic.cz>

9. Přílohy

Seznam příloh:

- Příloha č. 1. – **Časový rozvrh dne**
- Příloha č. 2. – **Nabídka preventivně výchovných, vzdělávacích, zájmových a sportovních programů pro obviněné**
- Příloha č. 3. – **Dotazník**

Příloha č. 1. – Časový rozvrh dne

pondělí – pátek

06,00 hod.	/	budíček (dlouhý tón klaksonu), prověrka početního stavu, ranní požadavky obviněných
06,00 – 06,30 hod.	/	osobní hygiena, úklid
06,30 – 07,30 hod.	/	výdej snídaně, výdej léků
07,30 – 20,00 hod.	/	aktivity obviněných
07,30 – 16,00 hod.	/	provádění vycházek
08,00 hod.	/	osobní volno
07,00 – 15,30 hod.	/	návštěvy lékaře
07,30 – 11,00 hod.	/	úklid cel
11,00 – 12,00 hod.	/	výdej oběda
11,00 – 12,30 hod.	/	výdej léků
13,00 hod.	/	osobní volno
16,30 – 17,30 hod.	/	výdej léků
17,00 – 18,30 hod.	/	výdej večere
18,30 – 19,00 hod.	/	osobní volno
19,00 – 19,15 hod.	/	prověrka početního stavu
19,00 – 21,00 hod.	/	večerní hygiena, příprava na večerku, večerní úklid
21,00 hod.	/	večerka (krátký tón klaksonu)

sobota, neděle, svátky

06,00 hod.	/	budíček (dlouhý tón klaksonu), prověrka početního stavu, ranní požadavky obviněných
06,00 – 06,30 hod.	/	osobní hygiena, úklid
06,30 – 07,30 hod.	/	výdej snídaně, výdej léků
07,00 – 15,00 hod.	/	provádění vycházek
08,00 hod.	/	osobní volno
11,00 – 13,00 hod.	/	výdej oběda
11,00 – 12,30 hod.	/	výdej léků
13,00 hod.	/	osobní volno
16,30 – 17,30 hod.	/	výdej večere, výdej léků
17,30 – 19,00 hod.	/	osobní volno

19,00 – 21,00 hod. / večerní hygiena, příprava na večerku, večerní úklid
21,00 hod. / večerka (krátký tón klaksonu)

**Příloha č. 2. – Nabídka preventivně výchovných, vzdělávacích, zájmových
a sportovních programů pro obviněné**

Preventivně výchovné - sociální minimum

- sociální výcvik

Vzdělávací

- výuka cizích jazyků

- kroužek češtiny

- kulturně–vzdělávací kroužek (oblast literatury, umění,
všeobecné znalosti ze současnosti)

Zájmové aktivity

- arteterapie – modelování z hlíny, kresba, lepení modelů

- video klub, TV

Sportovní aktivity

- stolní tenis

- rotoped

- elektronické šipky

Příloha č. 3. – Dotazník

Dotazník pro umístěné ve vazební věznici

Dobrý den,

děkuji Vám za pozornost, čas a vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník je zcela anonymní, nikde se nepodepisujete, neuvádíte své jméno. Výsledek zkoumání z těchto dotazníků je určen ke studijním účelům.

1. Věk:

.....

2. Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) základní
- b) vyučen
- c) středoškolské s maturitou
- d) vyšší odborné
- e) vysokoškolské

3. Byl jste již ve výkonu vazby?

Ano   –   Ne

4. Kolikrát?

.....

5. Jak dlouho jste ve vazbě?

.....

6. Kolik máte dětí?

.....

7. Z toho mladších 15 let?

.....

8. Máte rodinu? (sourozenci, rodiče, prarodiče, manželka, přítelkyně....)

Ano   –   Ne

9. Pokud ano, jak nese Váš současný pobyt ve vazbě?

- a) mám její podporu (finanční, materiální, duševní...)
- b) rodina neví, že jsem ve vazbě
- c) kvůli vazbě se mi rozpadá rodina
- d) rodina se mnou nekomunikuje

10. Udržujete v současné situaci kontakt s rodinou?

Ano   –   Ne

11. Pokud ano, jakým způsobem?

- a) telefonicky
- b) dopisem
- c) návštěvou
- d) telefonicky, dopisem
- e) dopisem, návštěvou
- f) návštěvou, telefonicky
- g) dopisem, telefonicky, návštěvou

12. Máte pravidelné návštěvy ve věznici?

Ano   –   Ne

13. Kdo vás navštěvuje?

- a) manželka, přítelkyně
- b) manželka (přítelkyně) a děti
- c) rodiče
- d) děti
- e) manželka (přítelkyně) a rodiče

14. Před nástupem do vazby jste žil:

- a) s rodiči (rodičem)
- b) s prarodiči (prarodičem)
- c) sám
- d) s přítelkyní (přítelem), manželkou (manželem)
- e) s přítelkyní a dítětem (dětmi)
- f) sám s dítětem (dětmi)

15. Pracoval jste před vzetím do vazby?

Ano   –   Ne

16. Jak dlouho?

- a) Příležitostně
- b) Méně než 1 měsíc
- c) Méně než 1 rok
- d) Méně než 2 roky
- e) Více než 2 roky

17. Přišel jste v důsledku vazby o zaměstnání, které jste před vazbou vykonával?

Ano   –   Zatím ne

18. Chtěl byste po propuštění z vazby pracovat?

Ano   –   Ne

19. Na co se nejvíce těšíte po propuštění na svobodu:

- a) rodina, děti, sourozenci
- b) přátelé
- c) svobodný život
- d) sex
- e) peníze
- f) jídlo
- g) práce